

21 май – Кавказ урушга ёлген адыглары эсгеричюню кюню

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: smikbr.ru/zaman

ЗАМАН

Георгие кюн, хычауман ай (май) 20, 2025 жыл № 60 (21573)

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ **ВРЕМЯ** ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КЪАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Тобешиуле

Бирге ишлеуню андан ары къурауно амалларын сюзгендиле

Татарстанны ара шахарында болган KazanForum кезиунде КЪМР-ни Башчысы Казбек Коккову «ЮВТ АЭРО» авиакомпанияны таматасы Пётр Трубаев бла ишчи тобешиуно этгенди. Аны иосюнден республиканы оюнуучусуну телеграм-каналында бидирлиледи.

Авиаккомпания 1 майдан башлап Къазан – Нальчик – Къазан хауа жол бла учуларын бардырады. Аны жамуат жаратханды эмда аны бла учанланы саны ёсок барады. Бу ише эки регион да ача къошумчулук этгендиле. Тобешиуно кезиунде Казбек

Кокков бла Пётр Трубаев шендою болумну эмда бирге ишлеуню андан ары къурауно амалларын сюзгендиле. «ЮВТ АЭРО» адамланы ташуу бла кирешени он жыл болады. Он жумушну а шендою заманы самолётлары тамаллайды. Ала

Россеини 30-дан артыкъ шахарларына, 60 жерге, ол санда белгили туризм тийрелеге, учадыла. Авиаккомпанияны регион рейслерини иги кесегине ача къошумчулукну къырал этеди. Аны хайырындан жолуучулаа азыракъ ача къораттырга онг чыгады.

Къабарты-Малквар Республиканы Башчысы К.В.Коковну Кавказ урушну кезиунде ёлген адыглары (черкесилени) эсгеричюню кюню бла байламлы ЧАКЪЫРЫУ СЕЗЮ

Къабарты-Малкварны хурметли жамуаты! 21 майда Кавказ уруш бошолганлы 161 жыл толады. Бурун заманда уллу къырланы бир къауумну жер ючюн талашханларыны хатасындан чыкъган ол уруш ады халкъга артыкъда уллу хата салганды: адам, ырыскы жаны бла да ага уллу къоранча этилгендиле.

алга эттен тарых сайлауларына кертичлей къалгандыла. Ол иет адыг халкы андан ары къадарын къурауа себеплик этгенди. Аны ачы адет-тёрелерин, маданият эмда ниет байлыгын саклауно, коочю эмда деменили Россей къырланы къауумунда айынуно бла жашоуну мударо болуп келеди.

Билринки бла биригулокно, Ата журтха кертичликини ата-бабаларыздан къала келген тёрелерине кертичлей къалсакъ, алга таянсакъ, биз тууган Къабарты-Малкварыбыз бла барыбыз да бир болган деменили къырлыбыз ырахаттыкъда къолойны жашар ючюн салынган борчаны толтуруй къоркъ койобыз. Ага мен ишексиме.

Республикыбызда жошагонаны барысына да кийик саулукъ, мамырлык тежейме. Бар ишиликке да сизни болсун!

21 май – Кавказ урушда ёлген адыгларны эсгеричюню кюнине аталган материал 3-чо бетде басмланады.

Кёрюмюле

Школ олимпиадаларны эсеплерини тизмесинде – алчы жерлеге

Къабарты-Малквар школчуланы Битеурроссей олимпиадаларны эсеплерине кёре тизмеде кёрююлгенди, 35 белгини къошуп эмда 79 региондан 19-чу жерни алиганды.

Рейтинг къурауучулары сайтларыны эмда Къырал статистиканы федерал службасыны регионлада жашаганланы саныны официал халлы статистикасыны мурдорунда жарашдырылганды.

Olimpiada.ru портал школчуланы Битеурроссей олимпиадаларны эсеплерини тизмесинде кёре регионланы жыл сайын рейтингин хазырлаганды. Ол 100 минг адамга берилген дипломланы санына тийишлиликде къуралды эмда хар субъектде школчуланы хурелерин айынуу жыны бла ишчи магъаналыгын кёргозтеди.

Олимпиаданы финалы 24 предместен 15 мартдан 30 апрельге дери бардырылганды. Аны эсеплерине тийишлиликде хорлагъанланы дипломларын 674 школчу аллыкдыла, 3343 оқуучу ары призёра болгандыла. Ол сабиле алчы россей вузлагъа кирген за ишчи магъаналыгын кёргозтеди.

Жыйылыу

Баш мурат – билим беричюню игилендириу

«Единая Россия» эм Жарыкландырыу министрство билим беричюню уржедияланы тынгылы жагыртыу эм ишлеути жаны бла ишчи жыйыны бардырылгандыла. Анда къурулушаны болжалларын саклауно эм келишимлени къабыл кёрюнуо соруларына къаралганды.

Аладан бирлери къол салырга хазырланадыла, башхаларында конкурс документте кеч жарашдырылгандыла. Анда алчыкъа конкурс ише башлангъан объекте бардыла, дегенин ол эмда кеч къалган регионланы санаганды.

Быйыл партиа министрство бла бирге жашауда башлау президент программагъа къыралда 1277 школ, 142 сабий сад эм 132 колледж къошулгандыла. Партияны геноветини секретары Владимир Якушев билдиргенича, биогюлюкде 33 объект бла байламлы тийишли келишимле этилгендиле.

Ол билдиргенича, болуп биотонда Томск областада жасрылууду. Анда тёрт школда тынгылы жумушла бардырыу жаны бла келишимле алыкъа этилгендиле, экинде уа конкурс ише оқуна башланмагъандыла. Владимир Якушев быллай буукчулукла биринчи кере болдурулмагъанларына эс берганды.

Азыры 2-чи бетдеди.

Эл молк

Суусалпадан танг кесек чыгъарылганды

Быйлыны биринчи кварталында Къабарты-Малкварда суусалпадан бар торлоулеринде да 137,6 процентте кеп чыгъарылганды, деп билдирлиледи КЪМР-ни Эл молк министрствосуну пресс-службасында.

иги кесек сатылганды эм башха жылладан иги ёсом эсленеди. Алтыракълада билдиргенибизча, ошюно жарашдырылган предпритияла да сатынылгъан кезиуде былтырдан ошюден 8 процентте эм кыймакдан да 16 процентте кеп чыгъарылгандыла.

Ол санда сыра - 6 процентте, гара суула 1,8 процентте кеп чыгъарылгандыла. Аны бла бирге спирт къошулгъан игилден да

Жазыпы-2025

«Заман» – огурулу сёз негер

Багъалы оқуучуларыбыз! Биогюлюкде «ЗАМАН» газетте 2025 жылны экинчи жоржыма жазыуы кампания бардырылады. Ано тийибизде чыкъган жаныз изданыны омырск, оқурусуз, ол хор биринизге да эсли кенештиз, керти хопарчыгыз, огурусу сёз негериниз болуп турур деп бек ышанобыз.

Газетте почтаны битеу бөлөмлеринде жазырга болуусуз. Жазыуучу болуу алаты ольп -1081 сом бла 56 календи. Изданыбызга Интернетте да адресни <https://smikbr.ru/zaman> ачып, ол магъаналы жумушну алай тамалогорго да болуусуз.

Анодам да, жазылыгыз, билекли этигиз кесигизни газетинизге.

БИЗНИ ИНДЕКСИВИЗ – П5893

Келишимге къол салгандыла

КЪМР-ни Башчысы Казбек Кокков Киров областыны губернатору Александр Соколов бла «Россей – Ислам дуния: KazanForum» халкъла аралы XVI экономика форуму майданында эки регионун араларында байламлыкъланы кенгертиу онглыны сюзгендиле.

Эсинизге салыйкъ, 2023 жылда Петербург халкъла аралы экономика форумуда субъектлени таматалары Къабарты-Малквар Республиканы бла Киров областыны араларында сатыу – алыу – экономика, илму – техника, маданият эм башха бөлөмледе бирге ишлерге белгиле келишимге къол салгандыла.

Ишчи байламлыкълар транспорт, промышленность, АПК, туризм, сатыу-алыу, къурулуш, ЖКХ, агъам молк бөлөмледе эм башха ызлада биогюлюкге къаралдыла.

Форумну чеклеринде, ол санда жаш тёлө проектлеге эмда маданиятта бир бирни сынымы бла шагырейленуде байламлыкъларга къаралганды.

Кенгеш

Эм хунерлилени онгдурурга белгиленеди

КЪМР-ни Правительство Председатели Мускуланы Алий алтыракълада бардырылган кенеште талай министрство элеме ведомство хазырлагъан проектлени сюзгендиле. Ол санда маданият бөлөмде урунганланы талай къауумуна стипендия тёрелге кенештирилди, бир неча комиссияны ишлеринде тюрлениле кийиргендиле, жаш тёлө аралагъа да эс бургандыла.

Бегимледен бири бла келир айны жетинчисинде сабийликке себепликке деп Къабарты-Малкварда суб-ботник бардырырга оюулашхандыла. Бу жумушну бизни республикада жыл сайын тамаллайдыла, аны кезиунде къолайсыкъ, кеп сабийли эмда башха льготалы къауумлагъа кирген ююрленден школчулагъа билеклик этиледи.

Республиканы бюджетинден ача берип, Терк районда Жаш тёлө арагъа ремонт этеркидиле. Анда жаныгырту ишлеге 2,5 миллион сом къораталыкъды, муниципалитет да кесинден 131,5 минг сом къошарыды. Эсге сала айтсакъ, быллай арала Нальчикде, Къашхатара, Нартъкъалада, Чегемде, Майскийде, Тарныаузда эмда Анорейде къурылгандыла. Быйыл а Терк шахарда эмда Атажуню элеме да ачыллыкълардыла.

Маданият эмда чыгъармачлыкъл бөлөмледе быллай стипендия тёрелге ошу этилгенди. Ача алты агентствосуну (ИТАР-ТАСС) арасында байламлыкълар жюрютиононо юсюнден келишулюкно дусук киргендиле. Дагыда Сбербанк бла бирге саулукъ саклау бөлөмюно ишин цифра халгъа кёрчорюу жаны бла бирге ишлерге оюулашхандыла. Бу къагытыланы экинине да келир конеле Минеральны Воды шахарда бардырылыкъл Инвестициялы форуму чеклеринде къол саллыкълдыла.

Республиканы Экономиканы айныуу министрствосуну юсюнден Положение, «Шендою шахар болум» проектни тамаллауа къозгалуу болгъан ведомстволар аратлы комиссияны къаууму, КЪМР-де жаш тёлө политиканы юсюнден законодательство да тийишлирилгендиле. Дагыда агъачны къыруу бла законсуз кюрешиге къажу тургъан комиссияны къауумун токташдыргандыла эмда сауу-уланлы, чачдырыу затланы кеси эркинликлери бла къаралгъа бергенлени ача бла онгдурурга келишгендиле.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Тегерек стол 2 бет | Эришу 3 бет | Оқуучубузну сагышлары 3 бет | Иттипилюк 4 бет

Къарачай-малквар жазычула – Уллу Ата журт урушха къатышханла

Жетишимни ёзеге – тынгылы хазырлануу

Адам кеси-кесине базынырга тийишлиди

Адет-тёребизни сакълауда энтта бир ахшы атлам

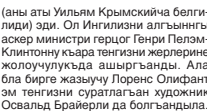
21 май – Кавказ уруша өлгөн ашыгыны (черкесилени) эстерино күно

Чыгармаларында – кызауатны зорлугу

21 майда Кавказ уруша жолюгон ашыгыны эстерино күно белгилениди. Бу эсе тутуу күн Парламентин оюнуу бла 1992 жылда тохташдыргында эмда республикада солуу коюна бургуланды. Анга атылап, Иалчыкин солдуу паркында «Древо жизни» эсертмеге голле салып, башка буюушу жумуша толтуруу тегере бургуланды.

КВАУАТНЫ СЫЛТАЛАРЫ
Быйыл Кавказ уруш бошлангычы 161 жыл толады. Ол 1817 жылда – Россияны патшых Александр 1-чини кезинде бошаланп, Николай 1-чи кыргызла башчылык этген битеу заманы барганды, ахырына 1864 жылда Александр 2-чи салганды.

Шимал Кавказы Россия империяга кийириу стратегия мотынаны жумуш болганды. Ол Закавказьеге көч аханды, дагында ол регионун саулай бирдиктери онг бергенди. Кавказ урушуну сылтауларында бири да ол болганды. Алай кызауатны тарыхына, кыргыздын эселерини, тау халкынын, Россияда да жашууларын кылай торлөндиргенин илосперинд көп илмуш иш жазылганды. Биз кызауат суратлау искусствода кыйгайны ызын юсоюнден жазарга союбиз.

У. Симпон. «Черкесияда лагер».

(аны аты Уильям Крымскийча белгиледи) эди. Ол Инглизин алгыннын аскер министри герод Генри Пелэм-Клинтонну кыра тенгизин жөрлерине жолочулукка ашырганды. Ала баш бирге жазуучу Лоренс Олифант эм тенгизин суратлаган художник Освальд Брайерли да болганды.

Симпсонну чыгармаларын шөлдөү кезинде фотоаппарат бла сурат алганына төнг этере болдукду – адамланы, табийгатын, төгөрдө жүргөндө.

Франц Рубо сермешле баргзан жерде болды, тау миллетини жаш болумдарын, адамланы, алай кийилерин, саутуларын ишлейди. Аны урушун суратлауда усталгынын, черемгилери ботюнда – Штурм аула Ахулоу (1890) чыгармада көрүгө болдукду. Ол россияни суратлау искусствода бирини болуп, панорама халда ишленгенди. Аны бийиклик 12 метр, узунлугу 120 метр. Анга кырай, бир ирилерне кырашчы тургзан аскериче суу болуп, тебиш башларыкларына ийнанса.

Чыгармада россияни аскерини кыраылгылуулуктары, коочери баш бирге кавказлыны эркинликери юночум уюткоз кызауат бардырларын, тууган журтларын сактылаганыны аюусулуктарын, кызауат келтирген зорлукчуна да кересе.

Жарыгуу, 1917 жылда Тифлисте музей жогот этилгени баш бирге Франц Рубонун суратларына аспасы тас болумдарын, сөзгө, «Взятие аула Гуниб и пленение Шамиля» сурат Чечен-Ингуш республиканын музейинде асыралганды, алай чечен кампаныны кезиндеде мекямак кооруулануу сы кыраылп, атышуула барганды.

Аны кезинде Франц Рубонун суратын урлаганды. Аны калында 2002 жылда тыз кыргызла чыгарырга умут эткен кезинде тапканды. Суратын буюкпел, китан тегини этен эдиле. Анга салынган улуу хата болмды. 2010 жылда суратын реставрациядан сора Чечен республиканы миллет музейине бергенди.

Франц Рубонун Кавказ уруша атлган чыгармаларына сейир улуу эди. Аны аты Россияде, Европаны кыраылп жерде белгиле болды, ол торлөндө торлоу сауыгала бла белгиленинди.

Ф. Рубо. «Гимн ауулуу алыгу».

Позеапсе черекде (биоэпоклоде Пазаревско) да болгандыла («Черкес у форта Вайя»). Вардане тийреде адгы юночиро суратланды. Адлерни тийресиңде уа кызын кыачырмадан тегере окуна тобойди.

ТЕБИШ ПАРЫКЛАРЫНА ИЙНАСА

«Живой мот – сурат кызауатка аталган чыгармалары арасында эм белгиле болуп. Анда аскериче чунгурда тизилип, аланы юсери баш топуу тартып баргандыры керюенди. Бу суратын автору Франц Рубоу. 1886 жылда анга Тифлисин аскер-тарых музейине Кавказ урушуну юсоюндө 17 сурат ишлерге тилек этилди: Кавказ Россиякөс кошулганы баш байланы артыкчада магыналы кезилени.

Франц Рубо сермешле баргзан жерде болды, тау миллетини жаш болумдарын, адамланы, алай кийилерин, саутуларын ишлейди. Аны урушун суратлауда усталгынын, черемгилери ботюнда – Штурм аула Ахулоу (1890) чыгармада көрүгө болдукду. Ол россияни суратлау искусствода бирини болуп, панорама халда ишленгенди. Аны бийиклик 12 метр, узунлугу 120 метр. Анга кырай, бир ирилерне кырашчы тургзан аскериче суу болуп, тебиш башларыкларына ийнанса.

Чыгармада россияни аскерини кыраылгылуулуктары, коочери баш бирге кавказлыны эркинликери юночум уюткоз кызауат бардырларын, тууган журтларын сактылаганыны аюусулуктарын, кызауат келтирген зорлукчуна да кересе.

Жарыгуу, 1917 жылда Тифлисте музей жогот этилгени баш бирге Франц Рубонун суратларына аспасы тас болумдарын, сөзгө, «Взятие аула Гуниб и пленение Шамиля» сурат Чечен-Ингуш республиканын музейинде асыралганды, алай чечен кампаныны кезиндеде мекямак кооруулануу сы кыраылп, атышуула барганды.

Аны кезинде Франц Рубонун суратын урлаганды. Аны калында 2002 жылда тыз кыргызла чыгарырга умут эткен кезинде тапканды. Суратын буюкпел, китан тегини этен эдиле. Анга салынган улуу хата болмды. 2010 жылда суратын реставрациядан сора Чечен республиканы миллет музейине бергенди.

Франц Рубонун Кавказ уруша атлган чыгармаларына сейир улуу эди. Аны аты Россияде, Европаны кыраылп жерде белгиле болды, ол торлөндө торлоу сауыгала бла белгиленинди.

КАВКАЗНЫ «ЖЫРЧЫСЫ»

Петербургну Художествовуу академиясы академикти Теводор Горшельц (1829–1871) 1858–1863 жылда Кавказда россияли аскерини главнокомандующийи князь А.И. Барятинскийни штабында волонтер болуп кылуулк этгенди.

Аны эм белгиле чыгармасына «Пленный Шамиль перед князем А.И. Барятинским» суратына санарга болдукду. 1867 жылда уа Парижде Битудияны керючюмде «Штурм укрепления на горе Гуниб» сурат юноч алтын майдап бла сауыгарланганды.

Горшельте генералланы, аскеричени арасында намыс улуу болганды. «Горшельтин кыламындан бугьтан кыйыныди», деп лажкында эткенди аны юсоюндө.

Кетурин ол юноч кызауатны кезинде (1858 жылда 28 августда) Горшельт адоютанты кылуугуну толтурды. Быйладе керюгөзтөн кишиги юноч онр бла да сауыгарланды. Артында ол «Взятие аула Кетурин», «Пленение раненого генерала Вревского» эм башка чыгармаланы ишлейди.

Суратын Чеченде Ведено юноч баргзан кызауатка да кытышкан Гунибте князь А. Барятинскийни ийман Шамиль бла тобушуиу Горшельт да болганды. Ол быйла насыбына ийнанган, кылона кыламын алып, Шамильни, сөлөшүлөргө кытышкан башталаны сөфатларын ишлейди. Ма аны чыгармасында сора ийман Шамильни сыфаты битеу дунияга белгиле болды.

«Пленение Шамиля» композиция Мюнхенде керюгөзтөлүп, Санкт-Петербургда келтирилди. Октябрь революциядан сора уа аны Дагьыстаны тарых-архитектура музейине бергенди.

Горшельт Кавказ урушуну юсоюндө көп сурат жазганды, аланы Кавказ кызауатын, «Взятие аула Гуниб» суратын, «Пленение Шамиля» суратын, «Разорение лезгинского аула», «Анцуский набег» эм башкала.

Гунибте көп кыраллада болганды, алай ага битеу дунияга атын белгиле этере Кавказ уруша аталган чыгармала себеп болганды. Аны хар сураты адамны бла табийгатын аргулуугуна аталган жырды дегер болдукду.

КЫСАК ЭСЭПЛЕ

Кавказ кызауат, тау халкыналы жашуулары башка суратчына да келгендиргенди. Аланы арасында Пётр Грозинскийни «Оставление города в плен при приближении русских войск» сураты келюнге жетди. Анда эркинликери тас этере, боисунурга унамаган халкыналы тууган журтларында көчкөчлөрүни зорлуугун көрүгө болдукду.

Неде Иван Орловонун жарыгы в горном ауле на закате солнца», «Черкес у реки Кубань» суратлары да белгилениди. Ала музейде эм энци адамланы кылоларнында асыралганды.

Кызауат тауусулуп, андан сора мамыр жашуу башланганы жашууну жоргууду. Кавказ урушдан сори 161 жыл озганды. Аны баш эсеби – кавказ халкына Россия кыраилы бир кесиге болуп, айнырга, шөлдөгө заманга дери адлетерини, төрөлөрүн, энчиликерин, ана тиллерин сактап, заман баш тенг эсеге онг тапханларынды. Кызауатны жылларында ишленген суратла, жазылан чыгармала уа кавказ халкыналы тарыхлары, төрөлөрүн миллет энчиликерин сактыларга болушанды.

ТИКАЛАНЫ ФАТИМА ХАЗЫРЛАГАНДЫ.

ийретгенди, анга экинчи атам деп айталышы. Ол: «Жетишшими ким болду? Тиз эч ишин барыра, чурумдан, кыйынлыккадан өте билген», – деп кыйтарып айтычууду. Бу сөзлө нам көрөк заманда көп көрө күч бергенди, көп этргенди, позлючюмө билген жеринде айтыргыны артка салмакта, абы-зырмамга болушанды. Жашым Кызуанлы да жети жылдына кесими тренерин Шауаланы Хананиге келтиргенме, юйрене, эришулөгө да кытыша, жетимшиле да болуурганды. Абдарырак болг барганды бла заманын аспасында билмге белюрге союенди, алай спортдан да узагыга кетмегенди.

Мен адамларыныны сауулуктарына, билми алыгыга сак болуурга чыгарырга союме. Бугаызатда көп торло онга бардыла, залла – олго апырга жеңилербиш көрүлө, өлөсө юноч. Акжайланы Хажимурат, Ногулатын Мурат, Заур Курамгомоедов, Аюваны Аслам, Жосойн Бак, Беслан Мурданов да жети жылдына кесими тренерин Шауаланы Хананиге келтиргенме, юйрене, эришулөгө да болуурганды. Абдарырак болг барганды бла заманын аспасында билмге белюрге союенди, алай спортдан да узагыга кетмегенди.

Мен адамларыныны сауулуктарына, билми алыгыга сак болуурга чыгарырга союме. Бугаызатда көп торло онга бардыла, залла – олго апырга жеңилербиш көрүлө, өлөсө юноч. Акжайланы Хажимурат, Ногулатын Мурат, Заур Курамгомоедов, Аюваны Аслам, Жосойн Бак, Беслан Мурданов да жети жылдына кесими тренерин Шауаланы Хананиге келтиргенме, юйрене, эришулөгө да болуурганды. Абдарырак болг барганды бла заманын аспасында билмге белюрге союенди, алай спортдан да узагыга кетмегенди.

КҮЛЧЫЛАНЫ ЭУФОНИЯ ЖАЗЫП АЛГАНДЫ.

ийретгенди, анга экинчи атам деп айталышы. Ол: «Жетишшими ким болду? Тиз эч ишин барыра, чурумдан, кыйынлыккадан өте билген», – деп кыйтарып айтычууду. Бу сөзлө нам көрөк заманда көп көрө күч бергенди, көп этргенди, позлючюмө билген жеринде айтыргыны артка салмакта, абы-зырмамга болушанды. Жашым Кызуанлы да жети жылдына кесими тренерин Шауаланы Хананиге келтиргенме, юйрене, эришулөгө да болуурганды. Абдарырак болг барганды бла заманын аспасында билмге белюрге союенди, алай спортдан да узагыга кетмегенди.

СОДУУ

Сизни бахчагызыз а не халгады?

Арт заманлада ханс бир-бир бахчаланы басып турганыла да тоубейиз, жарыгууга. Алай жер да корюшөмө, бахчаларын тап халда тургана, насыпха, асдамла. Биз аланы бир кыаууна: «Сизни бахчагызыз а не халдады», – деген сорууну бергенбиз эмда аланы жууларын басмалайбиз.

ХАПАЛАНЫ ИАРЫС, ПЕНИСЯЧЫ:

– Мен бахча бла саяи заманындан бери да корюшөмө. Хасанияда жеримбиз артык улуу туюлюк, асламында тереклени, колкюлени кырып, кылы-мылына кетери, бахча этгенбиз. Бюнолюкче уа анда жүзюм терекле, картоф, башка тахта көгөтле, назычымда да өсдөрүме. Секеон алты жылымда ишлеген кыйын-ыракканды, болсада кыймайма тирлик салмай.

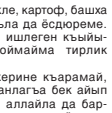

ХАПАЛАНЫ ИАРЫС, ПЕНИСЯЧЫ.

ЮИОНО КЫТАНДА ЖЕРИНЕ КЫРАМАЙ, ХАНСА БАСТЫРЫП ТУРГАНАЛГА БЕК АЙЛД А ЭТЕМЕ. ЖАРЫГУУГА, АЛЛАЙДА ДА БАРДЫЛА ЭЛДЕ. АЛАНЫ БАХЧАЛАРЫН КӨРСӨМ, ЖЮРГИМ КЫЯИНАЛДИ.

ХОЧУЛАНЫ АУАЛИЯ, УЗАК ЖЕРГЕ МАШИНА БЛА ЖОК ТАШУУЧУ:

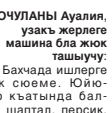
– Бахчада ишлерге бек союме. Юиюмо кыатында балли, шпатта, перек, ала, кертме, эрик терекле да өсдөлө, аламы тирликлери дайым кыуандырадыла. Аланы жууукларыма, танышларыма да ююшөмө. Тахта көгөтле да өсдөрүме. Быйыл а харбызны, хууаны да урулкларын салып, чирчик этдиргенме. Ала тирликтерге. Энди аланы кесибиз ашарбыз деп турама.

ХОЧУЛАНЫ АУАЛИЯ, УЗАК ЖЕРГЕ МАШИНА БЛА ЖОК ТАШУУЧУ.

АСАНЛАНЫ ТАНИЛА, БАБУГЕНТ ЭЛДЕ «ЧИНАРЧЫК» САБИЙ САДНА ТАМАКТАСЫ:

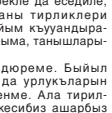
– Бахчада ишлерге сабий заманындан окуна юйренгенме. Анам жерде ишлерге бек союди. Ол бахчага киргенди, олсагат аны ызындан баруучу эдим, урулкуну жерге кылай салганын, бирде уа сегинген да көргөм. Кюз артында уа ала битимле берсе, манга алай сейир көрөндө эки Бюнолюкче уа бахчабызда тахта эли салгынама урулкыла, зыгылта да.

АСАНЛАНЫ ТАНИЛА, БАБУГЕНТ ЭЛДЕ «ЧИНАРЧЫК» САБИЙ САДНА ТАМАКТАСЫ.

БИТТИРЛАНЫ ФАТИМА, САБИЙ САДНА ТАМАКТАСЫ:

– Бахчада ишлерге сабий заманындан окуна юйренгенме. Анам жерде ишлерге бек союди. Ол бахчага киргенди, олсагат аны ызындан баруучу эдим, урулкуну жерге кылай салганын, бирде уа сегинген да көргөм. Кюз артында уа ала битимле берсе, манга алай сейир көрөндө эки Бюнолюкче уа бахчабызда тахта эли салгынама урулкыла, зыгылта да. Мен оюм эткенден, жер адамны тө-зюмлюккө юйретеди. Нек дегенде өсүмлюккөге сабийгеча кырап, сактап турмасан, жарамайды. Бахчага хар адамны да кесини эчки кез кырамы болгган сунама. Көгөт, жемешпенден сора да, анда голле өсдөрүме. Ала чаксыла, жүргөм кыуанды, кылапыл эсе да бир сейир сезимни сынайма.

БИТТИРЛАНЫ ФАТИМА, САБИЙ САДНА ТАМАКТАСЫ.

НАЛЫКЧКЕ ПЕРИНАТАЛ АРАНЫ ИШИСИ:

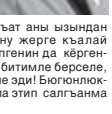
– Бахчабыз уллуду, аны аспаны алма терекле аладыла. Болсада аланы топлеринде жери кызып, ууак-тоок урулкыла

НАЛЫКЧКЕ ПЕРИНАТАЛ АРАНЫ ИШИСИ.

ЭРИШУУ

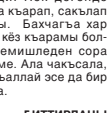
Кыбарты-Малкыр кыраи университетти электроника, робототехника эмда жалган интеллект институтуну компьютер технологияла эм информация кыоркчуусулук жаны бла кафедрасы жыл сайын абдан класпада окуугу-анланы эмда студентлени араларында республикалы эришуу бардырады. Бу конюле «Инфо-эстафета 2025» деген олимпиаданы да кыргызланды. Анга республиканы шолларында бла вузуларында жүзөгө жууук жаш бла кыз кыташыланды.

ЭРИШУУ.

МАХОВ, ШКОЛУЧА, СТУДЕНТЛЕ ДА КОНКУРСА ТЫНГЫЛЫ ХАЗЫРЛАНЫП КЕЛГЕНЛИРИН БЕЛГИЛЕП АЙТАНДЫ.

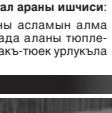
– Сөзюсө, бюгонюно жетилею компьютер технология жаны бла келеринде заманга таукел атлам этере болуудула. Биз аланы жетишшими кыуананы, мындан ары да бла билмилерин ботюн төрөн этерлерине да кытыша. Республикага компьютерде ишлей билген жаш адамла көп керекдө, – деп, Замир Шомохов курсантага бла аламы устазларына жүрөк аразыны билдиргенди.

МАХОВ, ШКОЛУЧА, СТУДЕНТЛЕ ДА КОНКУРСА ТЫНГЫЛЫ ХАЗЫРЛАНЫП КЕЛГЕНЛИРИН БЕЛГИЛЕП АЙТАНДЫ.

ЭЛЕКТРОНИКА, РОБОТОТЕХНИКА ЭМДА ЖАЛГАН ИНТЕЛЛЕКТ ИНСТИТУТУ ДИРЕКТОРУ, ФИЗИКА-МАТЕМАТИКА ИЛМУ-ФИЗКАНЫ КАНДИДАТЫ ЗАМИР ШОМОВ:

– Электроника, робототехника эмда жалган интеллект институту директору, физика-математика илму-физканы кандидаты Замир Шомов:

ЭЛЕКТРОНИКА, РОБОТОТЕХНИКА ЭМДА ЖАЛГАН ИНТЕЛЛЕКТ ИНСТИТУТУ ДИРЕКТОРУ, ФИЗИКА-МАТЕМАТИКА ИЛМУ-ФИЗКАНЫ КАНДИДАТЫ ЗАМИР ШОМОВ.

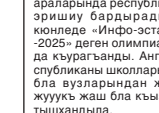
МАЦИЯ КЫОРКУУСУЛУККА КАФЕДРАСЫНЫ БИШЧЫСЫ ТАТЬЯНА ХАШИРОВА АЙТКАНГА КӨРӨ, БУ ОЛИМПИАДАДА ХОРЛАМ БОЛУДУРГАН ОКУУЧУЛА, АНДАН АРЫ БИЛИМ АЛЫРГА СОЮСЕЛЕ, БАЛЛАРЫНА КОШУЛАДЫ. ОЛ ШКОЛУ БЫШАП БОШАП АЙТКАНЫ КЫБАРТЫ-МАЛКЫР КЫРАИ УНИВЕРСИТЕТТЕ КИРИГЕ ЧАКЫРГАНДЫ.

– Бу факультетини бошак чыккыганлында кыайда да сыйла алдыла ише», – дегенди. Ахырында Татьяна Юрьевна хорлам болдурганын жаш адамланы алгышылаганды, алагы саугала, сертификатла да бергенди.

МАЦИЯ КЫОРКУУСУЛУККА КАФЕДРАСЫНЫ БИШЧЫСЫ ТАТЬЯНА ХАШИРОВА АЙТКАНГА КӨРӨ, БУ ОЛИМПИАДАДА ХОРЛАМ БОЛУДУРГАН ОКУУЧУЛА, АНДАН АРЫ БИЛИМ АЛЫРГА СОЮСЕЛЕ, БАЛЛАРЫНА КОШУЛАДЫ. ОЛ ШКОЛУ БЫШАП БОШАП АЙТКАНЫ КЫБАРТЫ-МАЛКЫР КЫРАИ УНИВЕРСИТЕТТЕ КИРИГЕ ЧАКЫРГАНДЫ.

ДАЛХАТЛАНЫ МАРЗИЯТ.

ДАЛХАТЛАНЫ МАРЗИЯТ.

КЕСИНЕ ТАРТХАНЛАЙ ТУРАДЫ

Кавказ халкларыны торлоюктери, табийгатыны сейирлиги, бир башка жерге да ушамгаган, аны баш бирге уа тау халкыналы акриликери юноч кызауат бардырларын жазуучуланы, суратчыналы, аилмени, жолочуланы кесине тархалай турды.

Торлоюктери жылдада мында этнограф М.О. Косовон, тарыхчыла П. Зубов, А.П. Берге, В. Потто, А.Г. Кавтардаде болгандыла. Лев Толстой, Александр Пушкинин, Михаил Лермонтовун чыгармаларында Кавказ энци жерин алганды.

Алай 19 өмюриню арлында регион, халкыналы жашуу турмушларыны, кийилерини, саутуларыны энчиликерин ботюнда терен аныгылау суратлау чыгармачылык болушанды.

УУАК ЗАТ ЖОКДУ

1855 жылда Ангада инглизлике беме тохтайды. Андан башкала баш бирге, төгөрөкө-башка торлөспө кырай, бир сейир адам тошчиди. Арта аны эслимиги, ууак затчыла кере билгени тарыхчыла 19 өмюрде адгы миллетлени жашуу болумдарыны, кийилерини, саутуларыны энчиликерин ачыксыларга улуу себеп болганды.

Ол адам художник Уильям Симпсон

Оккуучубузну сакшылары

Мен оюм эткенден, эр киши спорт бла корюшө керекди. Тютюндөн, аракыздан керюшө керек, заманын зырафаны кыратмазга тыишиди. Кюнюн хар инсан да ишине, солуну, жараууна да жетере белюрге керекди. 24 сагат барды, аланы адам акыят этип, хар жумушун да кезикюн төртөй билсе, заман не затка да жетерики. Алай, жарыгууга, көпөлө болмачы сытаула бла заманларын бошуна оздурдыла.

Быйлада Интернетни бла телө-фонланы юсоюндө сак тынмал болмаймы. Алай бир ишлерге адамла, төгөрөкдөгү керти дунияны ташлагана болушанды. Аланы эм уллу хаталары – инсанны акылын сымырдыла, мыйсын ашайдыла, битеу оюн алып, заманын тас этирди. Аланы оюнуула магыналы, бир керекли затка юйреткен китаны окугзан иги туюлюкчю? Адабиятчыз кылай байды. Аланы дагыда бир уллу папалары – адамланы араларында байкалганы кыраусуу эткенди. Аланы жылда жашуула, ныгытышлада жылкылангы, ахула, бир бирни жоктылап, кыонакчы баргандыла, бир ирилери баш тобегендиде, кысыксы, жуукулук-тегилки жортуулды. Энди аны барында да телефон ашанчыраганды, алынг, сөлөшүнд, аны бла жумушуг толду.

Спортну юсоюндө энци айтырга союме. Саууктуу жашуу бардыруучу магынасы, керти да уллуду. Алгы адамла кырау сапайн ишлерге элде бугаызатда кысоюндө олтур турдуга тошеди. Ол алай жаныз да абданлада туюлюду. Сабийле, мектепде беш-алты сагатын олтуруп

Адам кыси-кесине базынырга тийишлиги

Бюнолюкче техника айныганы, заман да торленгени бла байланы, адамланы турмушлары, аксыллары да башкара болушанды. Бир жанындан, аны игилиги барды: көп зат инсанга жашууну жемгилерге этере болушанды, суур ишден кутулатды. Алай арсылы эткен кезинде да чыгырдыла. Аны юсоюндө сагышларыны бизге окуучубуз Джэптуланы Эльдар билдиргенди

турганыла заманда сора да юйлерине келип да, телефонларын алып, жан-жандал олтурдыла неда жатадыла. Билим, сөзюсө, бек баш жердеди. Залда сабийлеге, жаш адамлага билм алырга да чөгө керекки, заттыгы жарату эте, бирденге эки болгуну айтып юйретеме.

Спорт инсанга саын-чарын коюлдендирге болушанды. Аны баш келчюмө, адамны кесине мурад, борч салдыра, алагы жерге да юйретеди, чыныкчанды. Хау, хар ким да айтышык, битеу миллетте, дунияга белгиле жеңе болуп кылмайды, ол каадарны кылоунда, алай кыраулу, гирчи уа болууду. Аны дагыда бир ашылгыны көп теңме тапканында, онал кысылкыдан тынды, таза ниетте, аруу кылылгыга юйретеди.

Көп ата-анала сабийлерине быйлай айтады: «Нек бараса спорт залга, анда кесини кыйнарга, кыраууну кыратарга да чөгө керекки, заттыгы ачытсан а». Алай баш сарбайн бузуп кыоянда. Нек дегенде арта абдан жашуучула кесин ол халда аруу билдирме кыюмз. Эр кишини өтө,

жорюге болуурга керекки, ол тешке, чыдай билрге тийишлиди. Ол ызына ла уа гитичилерге юйресе игиди. Спортну магынасыны аныгылашыла да бардыла, насыпха. Кесими юсоюндө, аны экинчи бийик билим да болушанды. Мен Нальчикнде, шолкун бошганымдан сора Кыбарты-Малкыр кыраил университетинде инглиз тилден факультетте окуганым, Ол уа юйрүштөндө

ИТНИИВУЛК

Агет-төребизни сакълауга энгма бир ахшы атлам

Геурюге кюн Былымны Маданият иююнде «Милет байлык» деген малкър маданият арына кыуанчы халда ачылуу болганды. Ол саулай элни жаш телюсюн, абданларын да бириктирген, кыуандыргъан жумушу. Аны эрте заманладан келген миллет адетлериниуула төрелерибизни сакълауда уллу крәшүмүзгә этеригине да ышынчырады. Бу проектни жаш, этгер жамауат ишчи Диналаны Салим кыураганды.

Маданият юйге келген көп накъланы Озарукъланы Роканы кыбуру тартууларын да Тилланы Борисни даурбас урууну аламакт макъамлары келерин жарыта эдиле. Меклинн экинчи кыатнда уа белгилн кыот уста Татууланы Исольданы энчи коллекциясында кыуалгын этрегилн жуауъланы кәрмюно жарашдырылганды. Ары келген кыарты, жашы да он жуаууъланы арыуулкларды сейир этип кысгарганды.

Байрамга Былымны сакъл акъсаълалары да чакырылган эдиле. Мырзаланы Идрис, Ездэнланы

Аубекир, Ездэнланы Мухтар бла Бекжилланы Омар, ары башламчалыкны керекли иш болганын черте, району битеу эплеринде да былай араланы ачыларларын текегендиле.

Биринчи алгынн сөзюн кылат, араны элни хурметли инсансы Мырзаланы Идрис ачыды. Ары теспелеу бла жашлы кыонакъланы халлары бютюндә жарытандыла. Маданият юйно кесини чыгарычлык бюлюмерди да байрамга кыатыша, фахмуларны бла усталыкларын көргөзтөдиле. Кыарланы кыалыгына көре Маданият юйно кесини «Баллы»

деген теспелеу ансамблини «Таулу байракъ» деген теспевонун бек жаратандыла. Диналаны Салимны «Анам» деген жырны аны биргесине жыйылыштыла да жырлагандыла.

Диналаны Салимни бу экинчи проектинде, Байылнын аллында, январьда, ол

Элбрус району Отарланы Омар атлы ара китапханасыны мурундуча «Таулу халкыны нюрю» деген проектни жашауда бардырады. Бям, аны кереклигин кәрюп, жаш телюно сейирлерин кызгай, аланы бириктире, «Миллет байлык» деген про-

Аны баш мурагы этртенден бизни халкыбызда жүргөнген аруу адеттериниуула кыот усталыкъланы маданият хазнабызда сакълауда, аланы жаш телюно арасында жангандан жашауға кийирюуде. Аны ючюндә а мастер-класыла кәрмюшле, концертте бла тибошюле, адабият ингирле кыуап бардырырга келгендиле. Бу байрамны кыурауда Салимге себеплик этген аны ыннасы белгилн кыбуночу Чеченланы Асият мындан ары да бу огурлу башламчалыкка туугулуна кыолундан келгенине болушурга хазырлыгын айтады.

Бу аламакт иш, юлюгю болуп, башында кыартла тилегине, халкыбызда эркин жайылып, хар таулу элде да ачылырга былай арала деп бек ышынчабы. Жаш телюбюз, керти да, аламаты бусугадыт, билмеге интинген, акылыбы сабилерибиз келдилю. Алай кыасы жалкыны да халкы этген бурунгу адеттери бла аны тилериниуула нутмай, азы тиллеринде сөлөшюрге, тюз жолда барырга иттиндерин былайла жаш телю арала уллу себеплик эттердиле.

ТЕМКУЛЛАНЫ АСИЯТ.

Маданият Барды терен магъана «Музейлени кечесинде»

18 майда битеу дунияда Музейлени кюнүн белгиледилю. Аны бла байламты «Музейлени кечеси» акция бардырылады. Жыл сайын ол кече адамла музейлеге хаксыз киргире болдыла. Адамланы кыбюсюно кюндюз бирер жерде ишленгери себепли былай жумушха жаландә кече заман табалдыла. Аны себепли музейле ол кече ишленгн этедиле.

Элбрус району Отарланы Омар атлы кравед музейи да жыл сайын кышуларды бу акцияга. Музей талу халкыны ниет байлыгын, ата-бабаларыбыздан келген жашау турмушун, адамларыбыз да жерибизге ушоп, аруу, сейирлик болганыларын көргөзөтөди.

Акция «Музейлени кечеси» деген ат бла чекленип кыамал, жыл сайын бир жангы теманы ачыклайды. Барыбыз да билгенден, быкылгы жыл Уллу Хорламны 80-жыллыгына бла Ата журтну кыорууучуларына атапалады. Аны бла байламты «Музейлени кечеси» акция бардырылады. Ары миллетни, районуно, шахарны кесини жигитлери бардыла. Элбрус району музейини ишчилери да келгенлеге жигиттерини кесиринден жардамында «Бизни жигиттерибиз» – фронтчу постле» деген кәрмюч бла шагыртп этгендиле. Кертиси бла да жигиттериле ала – Отарланы Керим, Будаиланы Азрет, Маммеланы Ибрагим, Гыттууланы Максим, Маммеланы Сафар оюнго бла, жото кыамалары бла да урун этген жигитле.

Отарланы Керим – Уллу Ата журт урушун кезиюнде тасхачы кыауумга

командирлик этгенди. Пост кыадарында уа кызауатчы тегилерин таувеликте чакырыганды. Керимни «Жаралы комиссар», «Набаш майло» деген назмулары Ата журтну кыорууучула кыалы сермергендерини оюсондендиле. «Бутсуз жашыкчы», «Аугъан бешкичи» деген назмулары кыалны урушну не сабий, не кыарт айырмаганыны бушуулулугун айтадыла. Ол жарсылна, унутулмай, поэтни ююргендиле кыалгандыла. Керим хар жаны бар затны кыйналганына кеси да жарсайды, окуучуну да жарсайды. Бир санын уруш тюздә кыооп келген кызауатчы кыуап буркуданды сора да, Ата журтну кыорууларга жерек от керек болганын анылай эди.

Гыттууланы Максим – малкър жазычуларын араларыну Уллу Ата журт урушун ачы бетине кыаргазыландан бири болганды. Ол, урушун ал кондеринден окуяна фронтха кеси ырызлыгы бла кетип, кызауат бошалганын барганды аны от

жолларында. Бир ненча кер жаралы болганды, алай аггысы юсюне турганлай, анда политрук бурчуна кыайтанды. Максим Ата журт урушун И даражалы орденни бла дагыды икегке майдал бла сауыаланганды. Гыттуу улуну «Озган урушун жигитлери», «Чекде», «Тогъууну май», «Лейтенант», «Фронтчуну халпары» дегенча сан башна назмулары ол затшагытык эттедиле.

Маммеланы Ибрагим – Уллу Ата журт урушун башлангынчы аскер кулукъларга чакырылып, урушун ал кондеринден башлап 1946 жылга дери кызауат жоллада айланганды. Ол урушха апан да кеп назму жазганды. Аланы бир кыушуну «Сокъ, сызыбызг» деген китапта «Белгисиз солдат» деген бйломде чыкыргандыла. Кызауаты огунда болуп, урушун ачы бетин танып, алай жазылгын назмулары маганаларын терендиле. Актер, драматург, режиссёр Мам-

меланы Ибрагим – эллим, жерлим, шувюм эди. Ол огурлу адам фронтда кыргын кыйынлыкларын эсгергире артык бек сойлюучюсюне ныверерим да шагъатыла. Болсонда кесинге бир заманда да артык махтау излемюдо, кылам кыргындычыгы Маммеланы Ибрагим чыгармачылык ишинде ол темага кеп кер кыайтанды, урушун юртистикелени, маарыкъларын заркулулугун ююсонден да жазганды.

Будаиланы Азрет – малкър халкы бек юючун, ызьзандан да бек койген жазычу «Маруанчуну халпары» деген назму жомакны автору, Уллу Ата журт урушун кезиюнде Холам-Бизыны району уллу кыурау иш бардырганды, арымай-талмай кюрегенди. Ол райкомун биринчи секретары эди. Район Азретни башчылыгында фронтха кеп этыштык, мизюру, жылы быстырла, тоюл, жамчыла, кюн чындайла, кыот кылап жыйып жиберди.

Партиганы буйругу алай болуп, Азрет, Кыашхаттада партизанагыа кыошулуп, кыолунда ушкюу бла фронттикге кыаууу сөөктенди. Таман ол кондеде Азрет кыалны урушха, кесини кыарамны, оюмун «Ата журт урушха, алгыл!» деген чакырыуу нахасун жазган эди.

Элбрус району кравед музейини ишчилери келген экскурсия кыауумга жазычу жигиттерибизни оюсонден билги кысыа билдириуени халпарганыларына сабийле уллу сейир этип тынгыладыла. Кеп соруту сорудыла, артыгында жашауда чакычыкчыла. Ол уа ишладла патриот сезимни кыуап ишнн кыстауат мен жетишмилн бардырганына шагъатлык этеди. Ата журтну кыорууучу телю фюоп келгени кыуандырады. Барды терен магъана былай музей кечеледе.

АСЛАНЛАНЫ АСИЯТ.

От жазгада от жанды. Жигиттерин ачыкж жан-жанына чачады. Кыауум адам отпунду от төгерегинде, абдан адамдалдыла, акъсакалла. Алай ингир сайын келедиле былайгъа. Хапарлашдыла. Кими көргенин, кими иштинени айтадыла. Арпакды уа гиче келюч барды. Анда макъала жаздыла.

Акъсакаллардан бири Исхакъ алапта тынгылай кетти да, былай деди: – Оллахий, мен берлакъ турюйм, отха жуугурубар. Жиллаладан бек кыркыома.

– Былайда макъала жырпай турдыла. Сен не жилпн халпар айтасы, – деди экинчиси.

– Да, макъа болуп жерде жилпн да чыкырым. От макъа ашпаш жамайды. Макъыла уа, аны билпн, тынч туруп турмайдыла. Жырлагъанлары бла не узакдагычы жылланы да кеслерине чакырыдыла. Кыалай болсон да, отха жуугурубарк турсам керекди, – деди дагыды Исхакъ.

Аланн халпарына тынгылай, ючюночу акъсакал Хажибий былай деди: – Сиз Тополю-Айыуну халпарын эшиттинмиз? Эшитмеген эсизги, мен айттымны. Тынгылагычы. Гиче заманында аппадан эшиттине. Элибизден бир кыарт эшеги бла эш бышына кырдк алгырга барды. Уллу нгышышны кыаты бла этеди, нгышышчыла бла да салпашпаш.

Барар жери уа элден экичуну чакырым өрөгөредди. Сууук кыолну онт жаньнда бир галтеш барды, кырдкын андан келтирмюдо. Элден бираз баргъанлай, жолну онт жаньнда

От жазгааны төгерегинде

Хапар

терен хансла ичинден бири топлюк чарлап чыгъады да, тюз да кырттын алпы бла ётюп, жолу бирси жаньна ташайлап кетеди.

Аны көргенде, кыарт бираз сасгыш эте жолду да, эшекин арык бурлады. Нгышышчыланы кыартларына жетгенлей, нгышты тамата тохтатды: – Алан, элден эшек бла тышына чыгыпты, оттн андан кыдык жокленей, кыурулай келгенди кишини биринчи кере көрме. Абыра-затмы унутхачна огъесе башха сылтауунгму барды, – деп сорду.

– Сылтаууна башы олду. Элден ётюп, Ер аягына жетгенлей, алгымна топлюк чыкды. Сора артык бурулуп, андан кыруулай келеме, – Белгинде – бичъангит, кыолунда – сөнөгич. Уллу киши толкунден кыалай кыоркунду? – Да мен толкунден кыоркмагъаным. Айуудан кыоркыганмам.

– Сора айындамы бар эди. Бу тиреуге айыу жылгылган эсе, ол а иги тоюлюлд. Адамга, маллга зараны жетер, – дегени айды нгышышчылауу бири уа.

– Угъай, айыуну уа көрмегенме. Алай толюк болган жерде ол да болады. Тополюке кыарыуну жетерик эди, анга уа – угъай. Айыуга сенек бла барыучу заманларым кетгенди, – деп,

юйноне тебиреди. Андан сора анга Тополю-Айыу деп атагъан эдиле.

Кыартладан бири уа былай айды: – Иги да жаш заманыбызды. Бешөулен болуп, уугъа тебирейбиз. Хар бирибизни да кыолларыбызда ушкюуларыбыз барды. Аллында кюн оюпшакъларыбыз эрттен бла эрте барыбыз да бир жерде жолугуруга.

Айтханыбызча этгенбиз, кеп тауу этмей, элден чыгыбабыз. Алайда башлайбыз халпарны. Айыу чыкыса, сен ары жаньндан атарса, мен а – бери жаньндан. Мен биринчи айттым, сен а экинчи атарса. Бары чыкыса уа, сиз атарсыз деп, уллу уллу сөлөшип барыбыз.

Элден артык узаык кеткен болмаз эдик, жол жаньнда чырпыла тоюбюнден бир кыон чарлап чыкды да, аякларыбызга кеси кесин уруп, жолу бирси жаньна ётюп, кыачи кетди.

Бираз абызырап эс жыйгынычы, жашалдан бир бирлерине айтып, эл таба кыачи тебиреди. Аны көргенде, калгъанларыбыз да аны ызьзандан болдук. Бир бирибизни оза, элгир кичини тохтамадык. Айыу, ётюр ёлюрюрге баргъан беш кишини биринчи улары алай болган эди.

Нгышышчыла да халпар айты, отуна да жаньп тауусулдула. Акъсакалла бирча кыопула, бир бирлерине айтып, эл таба кыачи айты, юйлерине өйдиле, экинчи кон да алайга келип, жангы халпарла айтырча. Ашхам жунду да ашыра эди аланы.

ЛЕЙЛУП улу Х.

Жангы китап

Махтаулу инсанланы эсгере

Бу кондеде Кыашхаттада район ара библиоте-када кыуанчылы жыйылуу болганды. Ол кюн анда Улбашланы Келлет жарашдырган китап халкыга ачык этилгенди. Чыгарма Уллу Ата журт урушха тирн кыатышхан Черкесланы Маштайны жашы Сарбияге аталганды.

Китап бла шагъартлы болурга район администрацияны кулукълчулары, устазла, тукум адамлары, эллиле келгендиле. «Заман», «Черкежи австи» газетледен, телевиденциядан да бар эдиле. Жигитни гиче эгечи Людмила Маштаевна да сайты кыонакъланы са-надыча эди.

Улбашланы Келлет назму-чу, публицист Черкесланы Маштайны юйорюн таный эди, ала бла шувюкж жоорюп топ да турганды. Сарбияны кучегечи Людмила бла уа ала эрттенден бири кыоношу-лукада жашайдыла.

Келлет алгыаракладан да акыл этип тура эди Сарбияны ююсонден жазаргъа. Алай бла Маштайны юйорюно ошонден материалла жыйышдыра турганды. Кеп болмай олпаны тиийдириш зарфха урганды эм Уллу Хорламны байрам кюноне чыгарганды.

Автор чыгармасыны ююсонден кеси былай айды: – Хар заманни – кеси жи-

Сарбий а 1941 жылда аскерге чакырылганды. 1946 жыл да андан эркин этилгенди. Андан сора Орта Азиягъа барып, жуукъларын табып, бир кыатышхан биргелерине турганды. Юйдегли да анда болганды. Бери көлгенден сора уа, Кыабарты-Малкъарны Министрлерини Советини председателини экинчи болуп кеп жылпаны ишленгени. Андан сора «Коммунизмге жол» газетни баш редактору болуп турганды. 1994 жылда майда дуниядан кетгенди.

Бир юйорюно таркы халкыны бай тарыхыны беттеринден бирчиди. Алай бла Улбашланы Келлет, юлюлюго инсанларыбызны ююсонден айтып, выюрюлюк махтаууга тиийши болгын ачыкты тарых беттерин бирин айтканды дегер болукбуз.

Улбаш улуну кесини ююсонден айтады. Ююсонюнде ол Кыашхаттада КыМР-ни Урушун ол социал кыоруулу министрствосууну «Жамауатыны социал жумушларын жалчыхтан комплекс ара-кырып казна учуреденинде ишлейди. Андан ташында, назмула жазды, жамауат жашауда да тирн кыатышхан кыайгырлу инсанды.

ОСМАНЛАНЫ Хыса

Сайлау

Ал жаньнда – жууаплылык бла кертичилик

Россейни МВД-сыны Черек районда бйломюнде кулукъл борчларын бийик дара-жыда толтургувар майдала эм грамотала бла сауыалангандыла. Оператив ишде жетишмилери ючюн элду Уллу Хорламны 80-жыллыгы бла байламты 13 адам бел-гленгенди.

Полициячылары ОМВД-ны башчысыны кулукълуу толтургъан Атырмаланы Батыр алгышылганды.

Тобешюрге ОМВД-да жамауат советни башчысы Жаболаны Жабрайл да кыатышханды. «Сиз Ата журтбуууну аллында жууаплы жумушланы толтургасыз. Бюгон сизге берилген сауыала борларыбызны кертилик бла тамамлагъангызыны, иш келлюполюно белгисизди, – дегени ол, алгышылганагы кыошула.

ТИКАЛАНЫ Фотима.

Аскер оюн

Айырымалылыкъларын көргюзтгендиле

Нальчикде 33-чо номерли мектепде «Зарница – 2025» битеурсейер аскер-патриот оюну биринчи кезиюу этгенди. Анда шахар школладан 19 кыаууу эришгенди. Аланы араларында Хасанинча 16-чы номерли оюну юйорюно школчулары да бар эдиле.

Жашла бла кызыла тизилп барыуда, аскер тарыхдан биллилерин ачыкылауда, автоматны чачып жыйыууда, тынч чыккандан ётюуде, жоюно тиийши жерге тер жетдириуде, илшан атыуда да кючлерин бла биллилерини сынагандыла.

Былай оюкжа жаш телюно патриот ниетде юйретиге, кыуаллы кыадары ючюн жууаплылыкларын севе билуге, тирликке юйретедиле.

Эришиулеге хасанинчы школчула тынгыш халкыны келперенин, тирликле-рини, билгилн болганын олуруулары айырмалы болура деп ишанырчды.

Алда дагыды башха эришюле сакълыйдыла. Алда да 16-чы номерли школну олуруулары айырмалы болура деп ишанырчды.

Кыабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутатлары эмда КыМР-ни Парламентини Аппаратында ишленген Кыабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутаты АМШОКОВА Фотимат Каральбевнча эсе АМШОКОВА (БАРСАГОВА) Евгения Садуловна ёлгенине бушу эттенерин билдирип, кыайгысы сз бердиле.

Газетни келир номери 23 майда чыгарыкды.

УЧРЕДИТЕЛЬЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан
РЕДАКЦИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редактору оубурасы), ЖАНУРАЗЛАНЫ Назабат (баш редактору оубурасы), ТОКЪЛУЛАНЫ Берсе (жууаны секретары), МУСУКАЛАНЫ Сакнат, ТИКАЛАНЫ Фотима, ТРАМАЛИНЫ Зуура, УЛБШАЛАНЫ Мурат.
ТЕЛЕФОНЛА:
Редактору приминий – 42-63-01.
Баш редактору оубурасыра – 42-38-21, 40-04-82.
Жууаны секретары – 40-28-97.
Секретари – 40-93-62.
Корректоры, спецнаисте – 42-63-52.
РЕДАКЦИЯНЫ БЕТОМЛЕДЕРИ:
Политика правды – 24-02.
Экономика – 42-66-73.
Културга – 42-66-76.
Социал ишче – 42-75-82.
Курортла, туризм эм спорт – 40-39-93.
Окуучулуу бла байламкъыла жорютуу эм жалыуу – 42-37-94.
Сууарла, туризм эм спорт – 40-39-93.
Этич корреспондент – 42-68-72.
Операторла – 42-66-85.

Редакция авторла бла хыгъат жорюмлепди. Кюл жазылыгы редакция эм ала артык кыайгырмайдыла.
Газетле басмаданган материалла айтылганды оюмла ресмиация оюму бла кесиместе болдукудула. Алай айтылган хар зат юросей Федерацияны Басманы ююсонден законун тириликтеде материаллары авторлары кесери жууадыла.
Редакция апрондадан 400 газет тизгенден (машина бла жазылгъан 5-6 бет) оюно аймады.
Газет Сыгъаны, информация технологияны эмла асадымы коммуникацияны ишлери жаньна бла федерал надул сулуны (Республикадуу) Кыабарты-Малкъарда управленысыныла
2016 жылда 19 декабрле регистрация этилгенди.
Регистрация номер – ПН № ТУ07-00118. Индекс – П 5893

Газетни басмагыла «КыМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер служба хазар этгенди.
Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмалинганды.
Староволк край, Ессентукин ша, Никольский район, 5.
Газетини иштенге тапдыру ючюн КыМР-нин почта сыгъаны федерал Управленысы жууалды.
Телефона: 76-01-21
Газет мыкыла юк кере чыгъалы – геурюге, орта, шабат кюноде.

Номерге трафикте кере 19.00 сагытта кыот салындады. 20.00 сагытта кыот салынганды
ГАЗЕТНИ НОМЕРИНИ ЧЫГАРТ БАНЛА:
Курданыны Сулейман – декурный редактору; Кетегинаны Зульфийа – жууаны секретарыны орунбасары; Зыяланы Лида (1-чи бет), Балдызаны Феруза (2-чи бет), Гезаланы Валентина (4-чо бет) – корректорла.
Тиражы 1838 экз. Заказ № 1060
Багыса 13 сомду.
360000, Нальчик шахар, Ленин алы проспекти 5.
электрон почта: elbor_50@mail.ru